==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

[૨૦૧૫] ૪ એસ.સી.આર. ૧૮૬

ચૌહાર્યા ત્રિપાઠી અને અન્ય

વિરુદ્ધ

એલ.આઈ.સી. ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય

દીવાની અપીલ નંબર ૫૬૯૦–૫૬૯૧/૨૦૧૦

૧૧ માર્ચ, ૨૦૧૫

[દીપક મિશ્રા અને પ્રફુલ્લ સી. પંત, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ – કલમો ૧૦(૧), ૨(એસ), ૨(એ) – તે હેઠળ કરવામાં આવેલ રેફરન્સ – એલ.આઈ.સી. માં વિકાસ અધિકારીઓ તરીકે ફરજ બજાવતી વ્યથિત વ્યક્તિઓ – ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ન્યાયનિર્ણયક્ષમતા – ઠેરવવામાં આવ્યું કે: એલ.આઈ.સી. માં ફરજ બજાવતા વિકાસ અધિકારીઓ આ અધિનિયમની કલમ ૨(એસ) હેઠળ કામદારો નથી – આથી, પ્રશ્નગત વિવાદનો નિકાલ કરવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર શ્રમ અદાલત પાસે

નથી.

લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ આર. સુરેશ ૨૦૦૮ (૫) એસ.સી.આર. ૨૦૮ : (૨૦૦૮) ૧૧ એસ.સી.સી. ૩૧૯ – પર ઈન્ક્યુરિયમ.

મુકેશ કે. ત્રિપાઠી વિરુદ્ધ સિનિયર ડિવિઝનલ મેનેજર, એલ.આઈ.સી. અને અન્ય ૨૦૦૪ (૪) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૧૨૭ : (૨૦૦૪) ૮ એસ.સી.સી. ૩૮૭; એસ.કે. વર્મા વિરુદ્ધ મહેશ ચંદ્ર અને અન્ય ૧૯૮૩ (૩) એસ.સી.આર. ૭૯૯ : (૧૯૮૩) ૪ એસ.સી.સી. ૨૧૪; વર્કમેન વિરુદ્ધ ઈન્ડિયન સ્ટાન્ડર્ડ્સ ઈન્સ્ટિટ્યુશન ૧૯૭૬ (૨) એસ.સી.આર. ૧૩૮ : (૧૯૭૫) ૨ એસ.સી.સી. ૮૪૭; એચ.આર. અધ્યંત્યા અને અન્ય વિરુદ્ધ સેન્ડોઝ (ઈન્ડિયા) લિમિટેડ અને અન્ય (૧૯૯૫) ૫ એસ.સી.સી. ૭૩૭; મે એન્ડ બેકર (ઈન્ડિયા) લિમિટેડ વિરુદ્ધ વર્કમેન એ.આઈ.એર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૬૭૮; વેસ્ટર્ન ઈન્ડિયા મેચ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ વર્કમેન ૧૯૬૪ એસ.સી.આર. ૫૬૦ : એ.આઈ.એર. ૧૯૬૪ એસ.સી. ૪૭૨; બર્મા શેલ ઓઈલ સ્ટોરેજ એન્ડ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન કંપની ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ બર્મા શેલ મેનેજમેન્ટ સ્ટાફ એસોસિએશન ૧૯૭૧ (૨) એસ.સી.આર. ૭૫૮ : (૧૯૭૦) ૩ એસ.સી.સી. ૩૭૮; એમ. વેણુગોપાલ વિરુદ્ધ એલ.આઈ.સી. ઓફ ઈન્ડિયા ૧૯૯૪ (૧) એસ.સી.આર. ૪૩૩ : (૧૯૯૪) ૨ એસ.સી.સી. ૩૨૩; અંબિકા ક્વોરી વર્ક્સ વગેરે વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય એ.આઈ.એર. ૧૯૮૭ એસ.સી. ૧૦૭૩

: ૧૯૮૭ (૧) એસ.સી.આર. ૫૬૨; એ.આર. અંતુલે વિરુદ્ધ આર.એસ. નાયક ૧૯૮૮ (૧) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૧ : (૧૯૮૮) ૨ એસ.સી.સી. ૬૦૨; પંજાબ લેન્ડ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રિક્લેમેશન કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ શ્રમ અદાલત ૧૯૯૦ (૩) એસ.સી.આર. ૧૧૧ : (૧૯૯૦) ૩ એસ.સી.સી. ૬૮૨; ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ સિન્થેટીક્સ એન્ડ કેમિકલ્સ લિમિટેડ (૧૯૯૧) ૪ એસ.સી.સી. ૧૩૯; સિદ્ધારામ સતલિંગપ્પા મ્હેત્રે વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (૨૦૧૧) ૧ એસ.સી.સી. ૬૯૪ : ૨૦૧૦ (૧૫) એસ.સી.આર. ૨૦૧ – સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

ચુકાદાઓના સંદર્ભ

૨૦૦૪ (૪) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૧૨૭ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૫

૨૦૦૮ (૫) એસ.સી.આર. ૨૦૮ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૫

૧૯૮૩ (૩) એસ.સી.આર. ૭૯૯ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૭

૧૯૭૬ (૨) એસ.સી.આર. ૧૩૮ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૭

(૧૯૯૫) ૫ એસ.સી.સી. ૭૩૭ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૮

એ.આઇ.એર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૬૭૮ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૮

૧૯૬૪ એસ.સી.આર. ૫૬૦ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૮

૧૯૭૧ (૨) એસ.સી.આર. ૭૫૮ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૮

૧૯૯૪ (૧) એસ.સી.આર. ૪૩૩ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૧૨

૧૯૮૭ (૧) એસ.સી.આર. ૫૬૨ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૧૫

૧૯૮૮ (૧) સપ્લી. એસ.સી.આર. ૧ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૧૬

૧૯૯૦ (૩) એસ.સી.આર. ૧૧૧ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૧૬

(૧૯૯૧) ૪ એસ.સી.સી. ૧૩૯ પર ઈન્ક્યુરિયમ પેરા ૧૬

૨૦૧૦ (૧૫) એસ.સી.આર. ૨૦૧ ઉલ્લેખ કરાયેલ પેરા ૧૬

દીવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: દીવાની અપીલ નંબર ૫૬૯૦–૫૬૯૧/૨૦૧૦.

અલ્હાબાદ ખાતેની ન્યાયિક વડી અદાલતના સિવિલ પરચૂરણ રિટ પિટિશન નંબર ૨૧૧૬૪/૧૯૯૮ માં તારીખ ૧૮.૦૪.૨૦૦૭ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે તેમજ સિવિલ પરચૂરણ રિટ પિટિશન નંબર ૨૧૧૬૪/૧૯૯૮ માં સિવિલ પરચૂરણ પુનઃવિચારણા અરજી નંબર ૧૨૭૩૬/૨૦૦૭ માં તારીખ ૨૩.૦૯.૨૦૦૮ ના હુકમ સામે.

સાથે

દીવાની અપીલ નંબર ૬૫૪૭–૬૫૪૯/૨૦૧૦

અપીલકર્તાઓ તરફથી એસ.પી. સિંહ, કેશવ ચૌધરી, વિમલ ચંદ્ર એસ.

દવે, જી. પ્રકાશ, બીના પ્રકાશ, પ્રિયંકા પ્રકાશ.

સામાવાળાઓ તરફથી કૈલાશ વાસુદેવ, શ્રેયાંસ સિંઘવી, ઉમરાવ સિંહ આર., એસ. રાજાપ્પા.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ દીપક મિશ્રા દ્વારા આપવામાં આવેલ.

૧. આ અપીલોમાં વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતો મુખ્ય પાયાનો પ્રશ્ન એ છે કે શું અલ્હાબાદ હાઇકોર્ટે પરચૂરણ રિટ પિટિશન નંબર ૨૧૧૬૪/૧૯૯૮ માં સેન્ટ્રલ ગવર્નમેન્ટ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ટ્રિબ્યુનલ–કમ–લેબર કોર્ટ, કાનપુર (ટૂંકમાં, 'ટ્રિબ્યુનલ') દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ એવોર્ડને તે પાયા પર યોગ્ય રીતે રદબાતલ ઠેરવ્યો છે કે જે વ્યથિત વ્યક્તિઓ, કે જેમના કહેવાથી ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ (સંક્ષિપ્તમાં, 'અધિનિયમ') ની કલમ ૧૦(૧) અને ૨(એ) હેઠળ રેફરન્સ મોકલવામાં આવ્યો હતો, તે વિવાદ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ન્યાયનિર્ણય કરવા યોગ્ય નહોતો, કારણ કે તે વ્યથિત વ્યક્તિઓ લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન (એલ.આઈ.સી.) માં વિકાસ અધિકારીઓ તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને તેથી, અધિનિયમના યોજનાબદ્ધ સંદર્ભ હેઠળ તેમને કામદારો તરીકે ગણી શકાય નહીં અને તેથી, શ્રમ અદાલતને પ્રશ્નવાળા તકરાર અંગે વિચારણા કરવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નહોતું.

૨. ઉપરોક્ત મુદ્દાને ધ્યાને લેતાં, અમારે હકીકતો વિગતવાર જણાવવાની જરૂર રહેતી નથી. માત્ર એટલું જણાવવું પર્યાપ્ત રહેશે કે કેન્દ્ર સરકારે તારીખ ૪.૧૨.૧૯૮૯ ના જાહેરનામા ક્રમાંક એલ–૧૭૦૧૨/૩૫/૮૯–આઈ.આર.

(બી) દ્વારા ન્યાયનિર્ણય સારુ નીચે મુજબના વિવાદનો સંદર્ભ મોકલ્યો હતો:

> "શું વિકાસ અધિકારીઓ એવા શ્રી આર.સી. દુબે, સી. ત્રિપાઠી, નનકુ સિંહ, ડી.કે. શુક્લા અને એન.કે. મિશ્રાના સમય–વેતન ધોરણમાં ત્રણ તબક્કાનો પગાર ઘટાડો કરવાનો દંડ લાદવાનું એલ.આઈ.સી. ઓફ ઇન્ડિયાના મેનેજમેન્ટનું પગલું વાજબી છે? જો ના, તો સંબંધિત કામદારો કઈ રાહત મેળવવા હકદાર છે?"

૩. અત્રે નોંધવું ઘટે કે, આવો સંદર્ભ એટલા માટે કરવામાં આવ્યો હતો કે સંબંધિત વિકાસ અધિકારીઓ સામે મૂકવામાં આવેલા ચોક્કસ આરોપોના સંદર્ભમાં શિસ્તવિષયક કાર્યવાહીમાં તપાસ હાથ ધરીને તેમને તે આરોપો માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા બાદ તેમના પર ત્રણ તબક્કાના પગાર ઘટાડાની શિક્ષા લાદવામાં આવી હતી. અત્રે એ નોંધવું ઉચિત છે કે તે અધિકારીઓ સામે મૂકવામાં આવેલો મુખ્ય આરોપ એ હતો કે તેઓએ વધારીને દર્શાવેલ પ્રોત્સાહક બોનસનો દાવો કર્યો હતો, જેના માટે તેઓ હકદાર ન હતા.

૪. ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ એલ.આઈ.સી. દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ અધિનિયમ હેઠળ વિકાસ અધિકારીઓને કામદારોના વર્ગમાં મૂકી શકાય તેમ ન હોવાથી, તેની સમક્ષની કાર્યવાહી પોષણક્ષમ નથી. પોષણક્ષમતાના સદરહુ મુદ્દા ઉપરાંત, એલ.આઈ.સી. દ્વારા લાદવામાં આવેલી શિક્ષા અંગે વાજબીપણું પણ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું. ટ્રિબ્યુનલે પોષણક્ષમતાની દલીલ નકારી કાઢી હતી અને અન્ય મુદ્દાઓના જવાબો વિકાસ અધિકારીઓની

તરફેણમાં આપ્યા હતા અને પરિણામે, તેણે પગારધોરણની પુનઃસ્થાપના કરવાનો તેમજ તેમને મળવાપાત્ર બાકી લેણી રકમ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

૫. ઉપરોક્ત એવોર્ડના કારણે એલ.આઈ.સી. ને હાઇકોર્ટ સમક્ષ રિટ અરજી દાખલ કરવાની ફરજ પડી હતી અને અમે જોઈએ છીએ તે મુજબ, હાઇકોર્ટે મુકેશ કે. ત્રિપાઠી વિરુદ્ધ સિનિયર ડિવિઝનલ મેનેજર, એલ.આઈ.સી. અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૮ એસ.સી.સી. ૩૮૭ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદા પર આધાર રાખીને એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો હતો કે વિકાસ અધિકારીઓ કામદારો ન હતા અને તેથી ટ્રિબ્યુનલને આ તકરાર હાથ ધરવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ન હતું, અને પરિણામે તેણે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા એવોર્ડને રદબાતલ ઠેરવ્યો હતો. આ તબક્કે, એ નોંધવું ઉચિત જણાય છે કે તારીખ ૧૮.૦૪.૨૦૦૭ ના રોજ સદરહુ નિર્ણય આપવામાં આવ્યા બાદ, સિવિલ મિસલેનિયસ રિવ્યુ એપ્લિકેશન નંબર ૧૨૭૩૬/૨૦૦૭ વાળી પુનર્વિચારણા અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથોસાથ એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ આર. સુરેશ, (૨૦૦૮) ૧૧ એસ.સી.સી. ૩૧૯ ના કેસમાં આ કોર્ટના ત્યારપછીના ચુકાદાને ધ્યાને લેતાં આ હુકમ પુનર્વિચારણા માંગી લે છે. હાઇકોર્ટે આ પુનર્વિચારણા અરજી હાથ ધરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. આથી, ખાસ પરવાનગી દ્વારા હાલની આ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

૬. અમે અપીલકર્તાઓ તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી એસ.પી. સિંહ અને વિદ્વાન વકીલ શ્રી જી. પ્રકાશને, તેમજ સામાવાળાઓ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ. રાજપ્પા દ્વારા સહાયિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કૈલાશ વાસદેવને સાંભળ્યા છે.

૭. પ્રારંભમાં રજૂ કરવામાં આવેલા પ્રશ્નને ધ્યાને લેતાં, ખાસ કરીને એલ.આઈ.સી. માં કાર્યરત વિકાસ અધિકારીઓ સંબંધિત આ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓનું સર્વેક્ષણ કરવું અમારા માટે આવશ્યક બને છે. એસ.કે. વર્મા વિરુદ્ધ મહેશ ચંદ્ર અને અન્ય, (૧૯૮૩) ૪ એસ.સી.સી. ૨૧૪ ના કેસમાં આ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયમૂર્તિઓની ખંડપીઠે આ અધિનિયમની કલમ ૨(એસ) હેઠળ મૂળ સ્વરૂપે વ્યાખ્યાયિત 'કામદાર' ની વ્યાખ્યા તેમજ 'કામદાર' ની વ્યાખ્યાના સંબંધમાં વર્ષ ૧૯૫૬ માં લાવવામાં આવેલા નોંધપાત્ર સુધારા તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું અને વર્કમેન વિરુદ્ધ ઇન્ડિયન સ્ટાન્ડર્ડ્સ ઇન્સ્ટિટ્યુશન, (૧૯૭૫) ૨ એસ.સી.સી. ૮૪૭ ના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપ્યો હતો તથા એલ.આઈ.સી. માં કાર્યરત અધિકારીઓના પદાનુક્રમ તેમજ તેવા અધિકારીઓ દ્વારા બજાવવામાં આવતી ફરજો પર વિસ્તૃત વિચારણા કરી હતી અને આખરે નીચે મુજબ ઠેરવ્યું હતું :

> "ઉપર ટાંકેલી નિમણૂકની શરતો અને નિયમોનું અવલોકન દર્શાવે છે કે વિકાસ અધિકારી લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયાનો પૂર્ણકાલીન કર્મચારી હોય છે, તેની કામગીરી ચોક્કસ નિર્ધારિત વિસ્તાર

પૂરતી સીમિત રાખવાની હોય છે અને તે બદલીને પાત્ર છે. કોર્પોરેશનને કોઈપણ રીતે બંધનકર્તા બનાવવાની તેની પાસે કોઈ સત્તા હોતી નથી. તેને ફાળવવામાં આવેલા વિસ્તારમાં કોર્પોરેશનના વ્યવસાયનું આયોજન અને વિકાસ કરવો તથા તે હેતુ માટે સક્રિય અને વિશ્વાસપાત્ર એજન્ટોની ભરતી કરવી, નવો વ્યવસાય મેળવવા માટે તેમને તાલીમ આપવી અને પોલિસીધારકોને વેચાણ પછીની સેવાઓ પૂરી પાડવી એ તેની મુખ્ય ફરજ હોવાનું જણાય છે. તે એજન્ટોને સહાય કરે અને પ્રેરણા આપે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. તેમ છતાં, એજન્ટોની નિમણૂક કરવાની કે તેમની સામે શિસ્તવિષયક પગલાં લેવાની તેની પાસે સત્તા નથી. જોકે તેણે એજન્ટોને તાલીમ આપવાની અને તેમને સહાય કરવાની હોય છે, તેમ છતાં તે એજન્ટોના કામકાજની દેખરેખ પણ રાખતો નથી. તેણે તેના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ કામ કરતા એજન્ટો માટે 'મિત્ર, તત્ત્વચિંતક અને માર્ગદર્શક' બની રહેવાનું હોય છે અને તેથી વિશેષ કશું નહીં. તેમના પર કોઈ વહીવટી નિયંત્રણ રાખ્યા વિના, તે એજન્ટોને કામ કરવા સારુ પ્રોત્સાહિત અને ઉત્સાહિત કરે તેવી તેની પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. એજન્ટો તેના તાબેદાર નથી. વાસ્તવમાં, એ સ્વીકારાયેલું છે કે તેની નીચે કામ કરતો કોઈ તાબેદાર કર્મચારીગણ નથી. આમ, એ સ્પષ્ટ છે કે વિકાસ અધિકારી કોઈપણ વહીવટી કે વ્યવસ્થાપકીય કાર્યમાં રોકાયેલો છે તેમ કોઈપણ કલ્પનાના આધારે કહી શકાય નહીં. તે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨(એસ) ના અર્થ હેઠળ એક કામદાર છે."

૮. વિદ્વાન વરિષ્ઠ ધારાશાસ્ત્રી શ્રી કૈલાશ વાસદેવ દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, એચ.આર. અધ્યંત્યા અને અન્ય વિરુદ્ધ સાન્ડોઝ (ઈન્ડિયા) લિ. અને અન્ય (૧૯૯૫) ૫ એસસીસી ૭૩૭ માં બંધારણીય બેંચ દ્વારા સદરહુ નિર્ણય પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી, કારણ કે મોટી બેંચ એ વિવાદનું નિરાકરણ કરી રહી હતી કે જેને સામાન્ય રીતે મેડિકલ રિપ્રેઝન્ટેટિવ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે તેઓ અધિનિયમની કલમ ૨(એસ) હેઠળની કામદારની વ્યાખ્યા અનુસાર કામદાર ગણાશે કે કેમ. મોટી બેંચે સદરહુ વ્યાખ્યાત્મક કલમના તાત્પર્ય અને અન્ય વિવિધ પાસાઓ, કે જેમાં કામદારો અંગે અર્થ પ્રદાન કરવામાં આવ્યો છે અને આરૂઢ કરવામાં આવ્યો છે, તેનું વિશ્લેષણ કરીને તથા મે એન્ડ બેકર (ઈન્ડિયા) લિ. વિરુદ્ધ વર્કમેન એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસસી ૬૭૮; વેસ્ટર્ન ઈન્ડિયા મેચ કંપની લિ. વિરુદ્ધ વર્કમેન એ.આઈ.આર. ૧૯૬૪ એસસી ૪૭૨; અને બર્મા શેલ ઓઈલ સ્ટોરેજ એન્ડ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન કંપની ઓફ ઇન્ડિયા લિ. વિરુદ્ધ બર્મા શેલ મેનેજમેન્ટ સ્ટાફ એસોસિએશન (૧૯૭૦) ૩ એસસીસી ૩૭૮ ના ચુકાદાઓની નોંધ લઈને તથા અધિનિયમની યોજનાનું વિશ્લેષણ કરીને નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

> "૧૩. એસ.કે. વર્મા વિરુદ્ધ મહેશ ચંદ્ર માં પ્રશ્ન એ હતો કે લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (એલ.આઈ.સી.) ના વિકાસ અધિકારીઓ કામદાર હતા કે કેમ. આ વિવાદ અપીલકર્તા વિકાસ અધિકારીને તા. ૮-૨-૧૯૬૯ ની અસરથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા હોવાને કારણે ઉદ્ભવ્યો હતો. કોર્ટે નોંધ્યું કે ૧૯૫૬ ના સુધારા

અધિનિયમ ૩૬ દ્વારા કામદારની વ્યાખ્યામાં ફેરફાર લાવવામાં આવ્યો હતો, કે જેણે ઉપર જણાવ્યા મુજબ મૂળ ઘડાયેલી વ્યાખ્યામાં કર્મચારીઓની વધુ બે શ્રેણીઓ, એટલે કે 'સુપરવાઇઝરી' અને 'ટેકનિકલ' કામ કરતા કર્મચારીઓનો ઉમેરો કર્યો હતો. આ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેંચે મે એન્ડ બેકર, વિમકો અને બર્મા શેલ કેસોમાં અગાઉના નિર્ણયોનો સંદર્ભ લીધો ન હતો. બેંચે માત્ર વર્કમેન વિરુદ્ધ ઇન્ડિયન સ્ટાન્ડર્ડ્સ ઇન્સ્ટિટ્યુશન માં આ કોર્ટના નિર્ણયનો જ સંદર્ભ લીધો હતો, જ્યાં આઈ.એસ.આઈ. એક 'ઉદ્યોગ' હતો કે કેમ તે અંગે વિચારણા કરતી વખતે એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ એ કોઈ 'ઉદ્યોગ' માં વ્યવસ્થાપન અને શ્રમ વચ્ચે શાંતિ અને સુમેળ સાધવાના આશયથી ઘડાયેલો કાયદો હોવાથી, 'ઉદ્યોગ' શબ્દને શક્ય તેટલો વ્યાપક અર્થ પ્રદાન થાય તે રીતે કસોટી લાગુ કરવી જોઈએ અને તેથી, કોઈ ચોક્કસ સંસ્થા ઉદ્યોગ હતી કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે જડ અને સિદ્ધાંતવાદી નહીં પરંતુ વ્યાપક અને ઉદાર અભિગમ અપનાવવો જોઈએ. તેથી, કોર્ટે ઠેરવ્યું કે એલ.આઈ.સી. માં વિકાસ અધિકારીઓ કામદાર હતા કે કેમ તે પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે, તેણે પાંડિત્યપૂર્ણ નહીં પરંતુ વ્યાવહારિક અભિગમ અપનાવવો જોઈએ અને કામદાર તે સીમારેખાની કઈ બાજુએ આવે છે, એટલે કે શ્રમ કે વ્યવસ્થાપન, તે વ્યાપક પ્રશ્ન પર વિચાર કરવો જોઈએ અને ત્યારબાદ તેમને એક તરફથી બીજી તરફ ખસેડવા માટે કોઈ યોગ્ય કારણો હતા કે કેમ તે અંગે વિચારણા

કરવી જોઈએ. ત્યારબાદ કોર્ટે નોંધ્યું કે એલ.આઈ.સી. સ્ટાફ રેગ્યુલેશન્સ કર્મચારીઓને ચાર શ્રેણીઓમાં વર્ગીકૃત કરે છે, એટલે કે, (૧) અધિકારીઓ, (૨) વિકાસ અધિકારીઓ, (૩) સુપરવાઇઝર્સ અને કારકુની કર્મચારીઓ, અને (૪) ગૌણ કર્મચારીઓ. કોર્ટે નિર્દેશ કર્યો કે વિકાસ અધિકારીઓને એક તરફ અધિકારીઓથી અને બીજી તરફ સુપરવાઇઝર્સ તથા કારકુની કર્મચારીઓ બંનેથી અલગ રીતે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા હતા અને તેઓને તેમજ સુપરિન્ટેન્ડન્ટ્સ સિવાયના વર્ગ ૩ અને વર્ગ ૪ ના કર્મચારીઓને એ હદે સમાન ગણવામાં આવ્યા હતા કે તેમના નિમણૂક કરનાર અને શિસ્તવિષયક સત્તાધિકારી ડિવિઝનલ મેનેજર હતા જ્યારે અધિકારીઓ માટે તે ઝોનલ મેનેજર હતા. કોર્ટે તેમના પગારધોરણોનો પણ સંદર્ભ આપ્યો અને નિર્દેશ કર્યો કે 'વિકાસ અધિકારી' નામકરણ એ એક મહિમામંડિત હોદ્દાથી વિશેષ કશું જ ન હતું. ત્યારબાદ કોર્ટે વિકાસ અધિકારીઓની ફરજોના સ્વરૂપનો સંદર્ભ લીધો અને નિર્દેશ કર્યો કે વિકાસ અધિકારી પૂર્ણકાલીન કર્મચારી હોવાના હતા અને તેમની કામગીરી નિર્ધારિત વિસ્તાર પૂરતી મર્યાદિત રહેવાની હતી તથા તેઓ બદલીને પાત્ર હતા. નિગમને કોઈપણ રીતે બંધનકર્તા કરવાનો તેમની પાસે કોઈપણ પ્રકારનો અધિકાર ન હતો. તેમની મુખ્ય ફરજ તેમને ફાળવવામાં આવેલા વિસ્તારમાં નિગમના વ્યવસાયનું આયોજન અને વિકાસ કરવાની, અને તે હેતુ માટે સક્રિય અને વિશ્વસનીય એજન્ટોની ભરતી કરવાની, તેમને તાલીમ આપવાની, નવા વ્યવસાય માટે પ્રચાર

કરવાની અને પોલિસીધારકોને વેચાણ પછીની સેવાઓ પૂરી પાડવાની જણાઈ આવતી હતી. તેમની પાસેથી એજન્ટોને સહાય કરવાની અને પ્રેરણા આપવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી હતી. તેમ છતાં, તેમની પાસે તેમની નિમણૂક કરવાનો કે તેમની સામે શિસ્તવિષયક પગલાં લેવાનો કોઈ અધિકાર ન હતો. જોકે તેમને એજન્ટોને તાલીમ આપવાની અને સહાય કરવાની જરૂર હતી, તેમ છતાં તેઓ એજન્ટોના કામનું નિરીક્ષણ પણ કરતા ન હતા. તેઓ તેમના અધિકારક્ષેત્રમાં કામ કરતા એજન્ટો માટે એક મિત્ર, તત્વચિંતક અને માર્ગદર્શક બનવાના હતા અને તેનાથી વિશેષ કશું જ નહીં. તેમની પાસેથી એજન્ટો પર કોઈ વહીવટી નિયંત્રણ રાખ્યા વિના તેમને કામ કરવા માટે 'પ્રેરિત અને ઉત્સાહિત' કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી હતી. એજન્ટો તેમના તાબાના કર્મચારીઓ ન હતા. તેમની નીચે કામ કરતો કોઈ ગૌણ સ્ટાફ ન હતો. તેથી, કોર્ટે ઠેરવ્યું કે તે સ્પષ્ટ હતું કે કોઈપણ કલ્પનાના જોરે પણ વિકાસ અધિકારી કોઈપણ વહીવટી કે વ્યવસ્થાપકીય કામમાં રોકાયેલા હોવાનું કહી શકાય નહીં અને તેથી, તેઓ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમના અર્થ અંતર્ગત કામદાર હતા. તદનુસાર, તેઓ કામદાર ન હોવાનું ઠરાવતા ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલના હુકમ અને હાઇકોર્ટના ચુકાદાને રદબાતલ કરવામાં આવ્યા હતા. જેમ કે ઉપર નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે, આ નિર્ણયમાં મે એન્ડ બેકર, વિમકો અને બર્મા શેલ કેસોમાંના અગાઉના ત્રણ નિર્ણયોનો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો ન હતો, અને તે દેખીતી રીતે એ આધાર પર આગળ વધ્યો હતો કે જો કોઈ

કર્મચારી વ્યાખ્યાના ચાર અપવાદોમાં ન આવતો હોય, તો તેને કામદાર ગણવો જોઈએ. ત્રણ ન્યાયાધીશોની સમકક્ષ બેંચ દ્વારા બર્મા શેલ કેસમાં આ આધાર પર સ્પષ્ટપણે વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો. વધુમાં, વિકાસ અધિકારી કારકુની કે ટેકનિકલ કામ કરતા હતા કે કેમ તે અંગે કોર્ટ દ્વારા કોઈ તારણ આપવામાં આવ્યું નથી. તેઓ સ્વીકૃતપણે શારીરિક શ્રમનું કામ કરતા ન હતા. તેથી અમારે આ નિર્ણયને પર ઈન્ક્યુરિયમ ગણવો પડશે."

૯. બંધારણીય બેંચે એસ.કે. વર્માના કેસમાં આપેલા ચુકાદાને પર ઈન્ક્યુરિયમ જાહેર કરેલ હોવાથી અમે તેને સવિસ્તાર ટાંક્યો છે. આ તબક્કે, ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેંચ દ્વારા આપવામાં આવેલા મુકેશ કે. ત્રિપાઠી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાંની સ્થિતિની નોંધ લેવી ઉચિત છે, જેનો આધાર હાઈકોર્ટે રિટ અરજીનો નિર્ણય કરતી વખતે લીધો હતો. મુકેશ કે. ત્રિપાઠીના કેસમાં, એવો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થયો હતો કે તાલીમાર્થી વિકાસ અધિકારી તરીકે નિમણૂક પામેલા અપીલકર્તાને કામદાર ગણી શકાય કે કેમ. સદરહુ પ્રશ્નની વિચારણા કરતી વખતે, ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેંચે અગાઉના નિર્ણયો તેમજ એચ.આર. અધ્યંત્યા (ઉપરોક્ત) માં બંધારણીય બેંચના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપ્યો હતો અને અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે:–

"૨૧. એસ.કે. વર્મા (ઉપરોક્ત) અને તેને અનુસરતા અન્ય નિર્ણયો તે કેસના તથ્યો પર આપવામાં આવ્યા હતા તે મતલબના અવલોકનો

કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં, એકવાર જ્યારે મે એન્ડ બેકર (ઉપરોક્ત) અને તેને અનુસરતા અન્ય નિર્ણયોના કાનૂની સિદ્ધાંતનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે આ કોર્ટે એસ.કે. વર્મા (ઉપરોક્ત) ની તુલનાએ મે એન્ડ બેકર (ઉપરોક્ત) અને ત્યારબાદના નિર્ણયોના તર્કને માન્ય રાખ્યો હતો.

૨૨. બંધારણીય બેંચે વધુમાં 'કામદાર' ની વ્યાખ્યામાં ત્યારબાદના સુધારાની પણ નોંધ લીધી હતી અને ઠરાવ્યું હતું કે ખુદ ધારાસભાએ પણ એસ.કે. વર્મા (ઉપરોક્ત) અને અન્ય નિર્ણયોમાં આ કોર્ટના સદરહુ અર્થઘટનને ગર્ભિત રીતે સ્વીકાર્યું ન હતું.

૨૩. સુશ્રી જયસિંગ દ્વારા રજૂઆત કરવામાં આવી છે તે સાચું હોઈ શકે કે એચ.આર. અધ્યંત્યા (ઉપરોક્ત) માં એસ.કે. વર્મા (ઉપરોક્ત) ને સ્પષ્ટપણે ઉલટાવવામાં આવ્યો નથી, પરંતુ એકવાર જ્યારે સદરહુ નિર્ણય પર ઈન્ક્યુરિયમ આપવામાં આવેલો ઠરાવવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે તે સારો કાયદો પ્રસ્થાપિત કરે છે તેમ કહી શકાય નહીં. આ કોર્ટ બંધારણીય બેંચના નિર્ણયથી બંધાયેલી છે."

૧૦. અમે કાયદાના ઉપરોક્ત વિવેચન સાથે આદરપૂર્વક સંમત છીએ. એ સિદ્ધાંત સામે કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં કે એકવાર કોઈ ચુકાદો પર ઈન્ક્યુરિયમ જાહેર થઈ જાય, પછી તેનું પૂર્વચુકાદા તરીકે કોઈ મૂલ્ય રહેતું નથી.

૧૧. આ મુજબ જણાવ્યા પછી, ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેંચે તે કેસના

અપીલકર્તાનું તેઓ કામદાર હોવાનું વલણ સ્વીકાર્યું ન હતું અને તદનુસાર દખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૧૨. અગાઉ જણાવ્યા અનુસાર, પુનઃવિચારણા માટે દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં જે ચુકાદાનો આધાર લેવામાં આવ્યો હતો તે આર. સુરેશ ના કેસનો ચુકાદો છે. સદર કેસમાં, ચુકાદાની શરૂઆતમાં જે પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો હતો તે આ પ્રમાણે વંચાય છે:

> "૨. લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ રચાયેલા અને નિગમિત થયેલા નિગમ એવા લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા બરતરફીના હુકમના સંબંધમાં શું ઔદ્યોગિક અદાલતોનું અધિકારક્ષેત્ર બાકાત થાય છે કે કેમ, તે આ અપીલમાં સમાવિષ્ટ પ્રશ્ન છે કે જે એર્નાકુલમ ખાતેની કેરળ હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૩.૨.૨૦૦૬ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી ઉદ્ભવે છે."

સદર કેસમાં જે વિવાદની વિષયવસ્તુ હતી તે હકીકતો એવી હતી કે સામાવાળાની નિમણૂક એલ.આઈ.સી. ના વિકાસ અધિકારી તરીકે કરવામાં આવી હતી અને તેમની સામે ખાતાકીય કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી અને આખરે તેઓ અમુક આરોપોના સંબંધમાં દોષિત જણાયા હતા અને શિસ્ત સત્તાધિકારી દ્વારા તેમને સેવામાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા. તેમના દ્વારા ઔદ્યોગિક વિવાદ ઉપસ્થિત કરવામાં આવતાં, યોગ્ય સરકારે ન્યાયનિર્ણય માટે

આ વિવાદ ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલને સંદર્ભિત કર્યો હતો. ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૦૬.૦૨.૧૯૯૩ ના રોજ એવોર્ડ પસાર કર્યો હતો અને નિયોક્તા દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજામાં ઘટાડો કર્યો હતો. સદર હુકમને હાઇકોર્ટ સમક્ષ રિટ અરજીમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો. હાઇકોર્ટ સમક્ષ, એમ. વેણુગોપાલ વિરુદ્ધ એલ.આઈ.સી. ઓફ ઈન્ડિયા (૧૯૯૪) ૨ એસ.સી.સી. ૩૨૩ ના ચુકાદાને ટાંકવામાં આવ્યો હતો. હાઇકોર્ટે એવો મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે સદર ચુકાદો લાગુ પડતો નથી અને એસ.કે. વર્મા (ઉપરોક્ત) ના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો. ત્યારબાદ કોર્ટે સજાના પ્રમાણમાં હસ્તક્ષેપ કરવા સંબંધિત ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્રનો સંદર્ભ લીધો હતો અને લાઈફ ઈન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૧૯૫૬ ની વિવિધ જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે તે એક રાજ્ય છે અને તેના આધારે આ પ્રમાણે ઠરાવ્યું હતું:

> "૩૫. ઔદ્યોગિક અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર વ્યાપક હોવાથી અને તેને સજાના પ્રમાણમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની સત્તા પ્રદાન કરવામાં આવી હોવાને કારણે, સામાવાળાએ પોતાના હોદ્દાનો દુરુપયોગ કર્યો હતો કે કેમ અથવા તેમના કૃત્યો તેમના નિયોક્તા દ્વારા તેમના પર મૂકવામાં આવેલા વિશ્વાસનો ભંગ કરનારા છે કે કેમ તેવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે તે આરોપોના સ્વરૂપની તપાસ કરી શકતી હતી.
>
> ૩૬. સુરેશ પથરેલા વિરુદ્ધ ઓરિએન્ટલ બેંક ઓફ કોમર્સ [(૨૦૦૬) ૧૦

એસ.સી.સી. ૫૭૨] માં ઠરાવ્યા મુજબ એ વાત સાચી હોઈ શકે છે કે થયેલા નુકસાનનું પ્રમાણ વિશેષ સુસંગત ન હોય, પરંતુ ત્યાં પણ ફરીથી એવો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થયો હતો કે તેઓ વિશ્વાસના હોદ્દા પર હતા કે નહીં."

૧૩. આ તબક્કે, અમારે એ જણાવવું રહ્યું કે બે ન્યાયાધીશોની બેન્ચે એસ.કે. વર્મા (ઉપરોક્ત) ના ચુકાદાનો સંદર્ભ લીધો હતો અને એમ પણ જણાવ્યું હતું કે તેઓ મુકેશ કે. ત્રિપાઠી (ઉપરોક્ત) માં દર્શાવેલા સિદ્ધાંતથી અજાણ ન હતા. મુકેશ કે. ત્રિપાઠી (ઉપરોક્ત) ના ચુકાદાની વિચારણા કરતાં, કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે તેમાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું તાલીમાર્થી વિકાસ અધિકારી આ એક્ટની કલમ ૨(એસ) ની જોગવાઈઓના અર્થ હેઠળ 'કામદાર' ગણાશે અને એવું અવલોકન કર્યું હતું કે પોતે તાલીમાર્થીને લગતા કેસની વિચારણા કરી રહી ન હતી.

૧૪. અપીલકર્તા વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સિંહે ઉપરોક્ત ચુકાદાના આધારે પોતાની દલીલનો પાયો એવી આશા સાથે રચ્યો હતો કે તેના પર એક વિશાળ માળખું ઊભું થશે, પરંતુ સદર ચુકાદાનું ગહન અને ચિંતનપૂર્વકનું વાચન કરતાં અમે નોંધીએ છીએ કે તેમાં એચ.આર. અધ્યંત્યા (ઉપરોક્ત) ના બંધારણીય બેન્ચના ચુકાદાનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી અને બે ન્યાયાધીશોની બેન્ચે, જોકે એસ.કે. વર્મા અને મુકેશ કે. ત્રિપાઠી (ઉપરોક્ત) નો ઉલ્લેખ કર્યો છે, પરંતુ પૂર્વચુકાદાના સંદર્ભમાં અને એસ.કે. વર્મા નો કેસ હવે કેવી રીતે બંધનકર્તા પૂર્વચુકાદો રહ્યો નથી તે અંગે ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચે મુકેશ

કે. ત્રિપાઠી (ઉપરોક્ત) માં જે જણાવ્યું હતું તેની કોઈ નોંધ લીધી નથી.

૧૫. અમારા સુવિચારિત અભિપ્રાય મુજબ, એલ.આઈ.સી. માં વિકાસ અધિકારી એક 'કામદાર' છે તેવા પ્રતિપાદન માટે આર. સુરેશ (ઉપરોક્ત) ના કેસના ચુકાદાને પૂર્વચુકાદો ગણી શકાય નહીં. વાસ્તવમાં, સદર ચુકાદામાં એવું જણાવવામાં આવ્યું નથી, પરંતુ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી વાસદેવ એવી રજૂઆત કરે છે કે આવા ચુકાદાના સારનું અનુમાન કરીને હાઇકોર્ટો તેમજ અન્ય સત્તાધિકારીઓ દ્વારા કેસોનો નિર્ણય કરવામાં આવી રહ્યો છે. જોકે આવી કોઈ આશંકા હોવી જોઈએ નહીં, તેમ છતાં પરિસ્થિતિને સ્પષ્ટ કરવા માટે, અમે અંબિકા ક્વોરી વર્ક્સ વગેરે વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૭ એસ.સી. ૧૦૭૩ માંથી કેટલીક પંક્તિઓ ટાંકવાનું યોગ્ય માનીએ છીએ:

> "ઘણા લાંબા સમય પહેલાં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે કોઈ કેસ માત્ર તે જ બાબત માટે સત્તાવાર પૂર્વચુકાદો છે જે તે વાસ્તવમાં નક્કી કરે છે, અને તે બાબત માટે નહીં કે જે તેમાંથી તાર્કિક રીતે ફલિત થતી હોય. (જુઓ ક્વિન વિરુદ્ધ લીધમ, ૧૯૦૧ એ.સી. ૪૯૫ માં લોર્ડ હેલ્સબરી)."

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં લેતાં, કોઈપણ પ્રકારનો હસ્તક્ષેપ અનુમતિપાત્ર નથી પરંતુ, એક મહત્વપૂર્ણ બાબત એ છે કે, તેમાં એલ.આઈ.સી. ના વિકાસ અધિકારીઓના કેસો અંગે વિચારણા કરવામાં આવી છે.

૧૬. અમને જણાય છે તે મુજબ, સદર ચુકાદો એચ.આર. અધ્યંત્યા (ઉપરોક્ત) માં બંધારણીય બેન્ચ દ્વારા ઠરાવવામાં આવેલા ચુકાદાના સાર તેમજ

મુકેશ કે. ત્રિપાઠી (ઉપરોક્ત) માં ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચે દર્શાવેલા એ સિદ્ધાંતની અજ્ઞાનતામાં આપવામાં આવ્યો છે કે એસ.કે. વર્મા (ઉપરોક્ત) નો ચુકાદો કોઈ પૂર્વચુકાદો નથી, અને તેથી, અમે એવું ઠરાવવા માટે બંધાયેલા છીએ કે આર. સુરેશ (ઉપરોક્ત) નો ચુકાદો પર ઈન્ક્યુરિયમ છે. અમે એ.આર. અંતુલે વિરુદ્ધ આર.એસ. નાયક (૧૯૮૮) ૨ એસ.સી.સી. ૬૦૨, પંજાબ લેન્ડ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રિક્લેમેશન કોર્પોરેશન લિ. વિરુદ્ધ લેબર કોર્ટ (૧૯૯૦) ૩ એસ.સી.સી. ૬૮૨, સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિરુદ્ધ સિન્થેટીક્સ એન્ડ કેમિકલ્સ લિ. (૧૯૯૧) ૪ એસ.સી.સી. ૧૩૯ અને સિદ્ધારામ સતલિંગપ્પા મ્હેત્રે વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર (૨૦૧૧) ૧ એસ.સી.સી. ૬૯૪ માં આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓના આધારે આવું જણાવીએ છીએ.

૧૭. ઉપરોક્ત વિશ્લેષણને ધ્યાને લેતાં, અમે એવો નિષ્કર્ષ કાઢીએ છીએ અને ઠરાવીએ છીએ કે એલ.આઈ.સી. માં ફરજ બજાવતા વિકાસ અધિકારીઓ આ એક્ટની કલમ ૨(એસ) હેઠળ 'કામદારો' નથી અને તે અનુસાર અમને હાઇકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદામાં કોઈ ખામી જણાતી નથી.

૧૮. પરિણામસ્વરૂપે, આ અપીલો ગુણદોષ રહિત હોવાથી રદ કરવામાં આવે છે. જોકે, કેસના તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાને લેતાં, ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ કરવામાં આવતો નથી.

અપીલો રદ કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========